

Podróże w czasie
WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY
KLASA V SZKOŁY PODSTAWOWEJ
Propozycja

Poniższy zestaw wymagań edukacyjnych na poszczególne oceny uwzględnia planowane osiągnięcia ucznia w zakresie wiedzy i umiejętności zawarte w rozkładzie materiału i planie wynikowym zintegrowanym z serią *Podróże w czasie*. Zestaw ten to jedynie propozycja. Nauczyciel może wykorzystać przedstawiony podział wymagań w swojej pracy dydaktycznej lub zmodyfikować go tak, by w pełni odpowiadał on specyfice klasy i indywidualnym możliwościom uczniów, z którymi pracuje.

Niniejsza propozycja została dostosowana do zmian w podstawie programowej ogłoszonych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w czerwcu 2024 r.

TEMAT LEKCJI	WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
1. Czas w historii	Uczeń zna: - sposób mierzenia czasu, którym posługują się ludzie w Europie - wydarzenie, które dało początek obowiązującemu w Europie systemowi datacji - rzymski system zapisywania liczb Uczeń rozumie: - pojęcia: nasza era (n.e.), przed naszą erą	Uczeń rozumie: - pojęcia: prehistoria, epoka Uczeń potrafi: - wyjaśnić, czym historia różni się od prehistorii - wymienić epoki należące do prehistorii i historii - przedstawić ramy chronologiczne epok historycznych	Uczeń rozumie: - pojęcie: chronologia Uczeń potrafi: - wyjaśnić, co oznacza stwierdzenie, że podział na epoki jest umowny		

	(p.n.e.), wiek (stulecie), historia, tysiąclecie • zasady ustalania wieku i połowy wieku dla danego wydarzenia historycznego				
2. Od myśliwych do rolników	Uczeń rozumie: - pojęcie: rewolucja neolityczna Uczeń potrafi: - zlokalizować na mapie obszar Bliskiego Wschodu - porównać koczowniczy tryb życia z osiadłym	Uczeń rozumie: - pojęcia: paleolit (starsza epoka kamienna), neolit (młodsza epoka kamienna), rzemiosło Uczeń potrafi: - wyjaśnić skutki rewolucji neolitycznej	Uczeń zna: - podstawowe zajęcia ludzi epoki paleolitu i neolitu Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze informacje dotyczące warunków życia ludzi w epoce paleolitu i neolitu - wyjaśnić, dlaczego zmiany w sposobie życia ludzi epoki neolitu nazwano rewolucją neolityczną	Uczeń zna: - ramy chronologiczne epoki paleolitu i neolitu Uczeń potrafi: - scharakteryzować epokę paleolitu i neolitu	Uczeń rozumie: znaczenie rewolucji neolitycznej
3. Cywilizacja Sumerów	Uczeń zna: - nazwy rzek, nad którymi powstały pierwsze cywilizacje Uczeń rozumie: - pojęcia: Mezopotamia, Żyzny Półksiężyc Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Żyzny Półksiężyc - zlokalizować w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytnego Wschodu (Mezopotamii)	Uczeń rozumie: - pojęcie: pismo obrazkowe Uczeń potrafi: - wymienić wspólne cechy pierwszych cywilizacji	Uczeń rozumie: - pojęcia: społeczeństwo, miasto-państwo Uczeń potrafi: - wymienić osiągnięcia Sumerów	Uczeń rozumie: pojęcia: cywilizacja, podział pracy	Uczeń potrafi: wyjaśnić, w jaki sposób narodziła się cywilizacja Sumerów

4. Starożytny Egipt	Uczeń rozumie: - pojęcia: państwo, faraon, monarchia Uczeń potrafi: - zlokalizować w czasie i przestrzeni cywilizację starożytnego Egiptu - przedstawić warunki naturalne panujące w Egipcie - rozpoznać starożytne pismo egipskie	Uczeń zna: - system sprawowania władzy w Egipcie - organizację społeczeństwa w starożytnym Egipcie - rodzaje pisma stosowane w starożytnym Egipcie Uczeń rozumie: - pojęcia: pisarz, hieroglify, papirus Uczeń potrafi: - umiejszczyć w czasie istnienie monarchii w Egipcie - wytłumaczyć, co oznacza stwierdzenie, że Egipt był darem Nilu i jakie znaczenie miała ta rzeka dla starożytnego Egiptu	Uczeń rozumie: - pojęcie: danina - na czym polegała trudność w posługiwaniu się pismem hieroglificznym Uczeń potrafi: - wymienić uprawnienia faraona - wyjaśnić, jaką rolę w państwie egipskim odgrywali pisarze	Uczeń rozumie: - pojęcia: ustrój, wezyr, prowincja - z czego wynikała i na czym polegała nieograniczona władza faraona Uczeń potrafi: - dostrzec zależność między położeniem geograficznym a narodzinami cywilizacji egipskiej - scharakteryzować strukturę społeczeństwa w Egipcie	Uczeń rozumie: - pojęcie: monarchia despotyczna Uczeń potrafi: - scharakteryzować funkcjonowanie państwa egipskiego
5. Wierzenia starożytnych Egipcjan	Uczeń zna: - głównych bogów starożytnego Egiptu Uczeń rozumie: - pojęcia: politeizm (wielobóstwo), mumia, piramida	Uczeń potrafi: scharakteryzować system wierzeń w Egipcie	Uczeń rozumie: - pojęcia: balsamowanie, sarkofag Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jaką rolę w wierzeniach Egipcjan odgrywał faraon - opowiedzieć, w jaki sposób faraonowie próbowali zapewnić sobie życie wieczne	Uczeń potrafi: - przedstawić jedną z teorii na temat sposobu, w jaki budowano piramidy - przedstawić wyobrażenia Egipcjan na temat życia pozagrobowego	Uczeń rozumie: - pojęcia: sąd Ozyrysa, tzw. Księga Umarłych Uczeń potrafi: - wymienić etapy procesu mumifikacji zwłok - omówić poszczególne etapy sądu Ozyrysa nad duszą zmarłego Egipcjanina
6. Starożytny Izrael	Uczeń zna: postać: Abrahama Uczeń rozumie:	Uczeń zna: symbole judaizmu Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie: pojęcia: Biblia hebrajska, Tora	Uczeń rozumie: z czego wynika ostrożność, z jaką historycy podchodzą	Uczeń potrafi: ocenić znaczenie Biblii w dziejach ludzkości

	- pojęcia: Biblia, monoteizm (jedyńobóstwo), Stary Testament, Nowy Testament, judaizm, Dekalog Uczeń potrafi: - wyjaśnić różnicę między monoteizmem a politeizmem	- dwoistość znaczenia słowa Żydzi Uczeń potrafi: - scharakteryzować system wierzeń w starożytnym Izraelu	Uczeń potrafi: - wyjaśnić znaczenie Biblii - podać różnicę między Biblią hebrajską a Biblią chrześcijańską	do Biblii jako źródła historycznego	
Początki cywilizacji (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
7. Demokracja ateńska	Uczeń zna: - postać: Peryklesa Uczeń rozumie: - pojęcia: polis, demokracja - na czym polegała demokracja ateńska Uczeń potrafi: - zlokalizować na mapie Grecję i Ateny	Uczeń rozumie: - pojęcia: zgromadzenie ludowe, rada pięciuset, sąd ludowy, ostracyzm - na czym polega wyjątkowość demokracji ateńskiej Uczeń potrafi: - umiejszczyć w czasie powstanie i rozwój demokracji ateńskiej	Uczeń rozumie: - pojęcia: Hellada, Hellenowie, barbarzyńcy Uczeń potrafi: - scharakteryzować organizację polityczną starożytnej Grecji - przedstawić procedurę ostracyzmu - porównać pozycję mężczyzny, kobiety i niewolnika w społeczeństwie ateńskim	Uczeń zna: - organizację społeczeństwa w Atenach peryklejskich Uczeń rozumie: - dłaczego Grecy nie utworzyli jednego państwa Uczeń potrafi: - scharakteryzować system sprawowania władzy w Atenach peryklejskich - dostrzec różnice między demokracją ateńską a demokracją współczesną	Uczeń potrafi: scharakteryzować strukturę społeczeństwa Grecji

8. Mitologia grecka	Uczeń zna: • najważniejszych bogów greckich Uczeń rozumie: • pojęcie: bogowie olimpijscy Uczeń potrafi: • zlokalizować na mapie Olimp • wyjaśnić, jak mieszkańcy Grecji wyobrażali sobie bogów	Uczeń zna: • bohaterów mitów greckich: Prometeusza, Heraklesa Uczeń rozumie: • pojęcia: mitologia, mit, heros, Hades Uczeń potrafi: • zlokalizować na mapie Delfy • wymienić główne cechy religii starożytnych Greków	Uczeń zna: • dziedziny życia i zajęcia, którym patronowali bogowie greccy Uczeń potrafi: • scharakteryzować system wierzeń w Grecji	Uczeń rozumie: • pojęcia: Chaos, Tartar, wyrocznia, Pytia Uczeń potrafi: • przedstawić wyobrażenia Greków na temat życia po śmierci	Uczeń rozumie: • rolę, jaką w greckiej religii odgrywała mitologia Uczeń potrafi: • wytłumaczyć, w jakim celu Grecy korzystali z wyroczni
10. Co zawdzięczamy starożytnym Grekom?	Uczeń zna: • postacie: Fidiasza, Homera Uczeń rozumie: • pojęcia: Akropol, Partenon, tragedia, komedia Uczeń potrafi: • opisać wygląd ateńskiego Akropolu • wskazać różnice między grecką tragedią a komedią	Uczeń zna: • postać: Sokratesa Uczeń rozumie: • pojęcia: filozofia, filozofowie przyrody • co oznacza stwierdzenie Sokratesa: <i>Wiem, że nic nie wiem</i> Uczeń potrafi: • przedstawić dokonania Greków w dziedzinie architektury i teatru • wyjaśnić, czym zajmowali się pierwsi filozofowie • dostrzec wpływ kultury starożytnej Grecji na współczesną kulturę	Uczeń rozumie: • pojęcie: maska Uczeń potrafi: • opisać wygląd starożytnego teatru greckiego • wskazać wyrazy pochodzenia greckiego obecne we współczesnym języku polskim	Uczeń zna: • postacie: Myrona, Sofoklesa, Archimedesesa, Hipokratesa Uczeń potrafi: • opowiedzieć o okolicznościach narodzin teatru • wymienić najważniejsze osiągnięcia naukowe starożytnych Greków • ocenić dokonania starożytnych Greków	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, co jest tematem <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> • omówić działalność Sokratesa

Starożytna Grecja (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
11. Od republiki do cesarstwa	Uczeń zna: • daty: 753 p.n.e., ok. 500 p.n.e. • postacie: Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta Uczeń rozumie: • pojęcia: Imperium Rzymskie, legion, imperium, republika, cesarstwo Uczeń potrafi: • zlokalizować na mapie Italię i Rzym • zlokalizować w czasie okres istnienia monarchii w Rzymie	Uczeń zna: • bohaterów mitów rzymskich: Romulusa i Remusa Uczeń rozumie: • pojęcia: zgromadzenia ludowe, konsulowie, senat, senatorowie, trybun ludowy, prawo weta Uczeń potrafi: • określić zasięg terytorialny Imperium Rzymskiego w II w. n.e. • wymienić elementy uzbrojenia rzymskiego legionisty	Uczeń zna: • daty: 49 p.n.e., 30 p.n.e. • legendę o założeniu Rzymu Uczeń rozumie: • pojęcie: arystokracja Uczeń potrafi: • opowiedzieć o organizacji armii rzymskiej	Uczeń potrafi: • przedstawić organizację republiki rzymskiej • przedstawić organizację cesarstwa rzymskiego	Uczeń rozumie: • różnice w sposobie rządzenia państwem w okresie istnienia republiki i cesarstwa Uczeń potrafi: • porównać republikę rzymską z demokracją ateńską
12. Społeczeństwo antycznego Rzymu	Uczeń potrafi: • przedstawić warunki życia mieszkańców starożytnego Rzymu	Uczeń potrafi: • przedstawić stosunek Rzymian do niewolników	Uczeń zna: • różne grupy wchodzące w skład społeczeństwa rzymskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: proletariusze, niewolnik, wyzwoleniec, arystokraci Uczeń potrafi: • określić pozycję arysto-	Uczeń zna: • uprawnienia kobiety i mężczyzny w rzymskiej rodzinie Uczeń potrafi: • wymienić najważniejsze informacje o trybie życia arystokratów, proletariuszy, niewolników	Uczeń potrafi: • opowiedzieć o wyglądzie Rzymu w starożytności

			kratów i proletariuszy oraz niewolników i wyzwolenców w rzymskim społeczeństwie	i wyzwolenców • opowiedzieć o życiu rzymskiej rodziny	
13. Osiągnięcia starożytnych Rzymian	Uczeń rozumie: - pojęcia: Forum Romanum, akwedukt, amfiteatr, igrzyska, gladiator, amfiteatr Flawiuszów (Kolosium) Uczeń potrafi: - wyjaśnić, do czego służyły amfiteatry i akwedukty	Uczeń zna: - przykłady rozwiązań architektonicznych stosowanych przez Rzymian Uczeń rozumie: - pojęcia: łuk architektoniczny, kopuła, Panteon, łuk triumfalny, termy, cyrk, łacina Uczeń potrafi: - wyjaśnić, do czego służyły termy i cyrki - dostrzec na przykładzie prawa rzymskiego i łaciny wpływ starożytności na współczesność	Uczeń rozumie: - pojęcia: bazylika, Circus Maximus, języki romańskie - znaczenie dróg w starożytnym Rzymie Uczeń potrafi: - opisać wygląd Forum Romanum - zinterpretować sformułowanie: <i>Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i>	Uczeń potrafi: - scharakteryzować osiągnięcia starożytnego Rzymu - przedstawić sposób budowy akweduktu - wyjaśnić, w jaki sposób Rzymianie budowali drogi	Uczeń zna: - postacie: Wergiliusza, Horacego, Owidiusza Uczeń potrafi: - przedstawić dokonania wybitnych przedstawicieli literatury rzymskiej
14. Narodziny chrześcijaństwa	Uczeń zna: - daty: 6 p.n.e., 30 n.e. - postać: Jezusa Chrystusa Uczeń rozumie: - pojęcia: tolerancja religijna, Ewangelia, chrześcijaństwo, Kościół, chrześcijanie Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Palestynę	Uczeń zna: - daty: 64, 313, 380 - wybranych bogów rzymskich i ich greckich odpowiedników Uczeń rozumie: - pojęcie: apostoł Uczeń potrafi: - wymienić główne cechy systemu wierzeń starożytnych Rzymian - przedstawić metody	Uczeń zna: - postacie: Nerona, Konstantyna Wielkiego Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego Żydzi i Rzymianie prześladowali pierwszych chrześcijan	Uczeń zna: - postacie: św. Pawła, św. Piotra Uczeń rozumie: - przyczyny, które spowodowały, że chrześcijaństwo przetrwało mimo prześladowań	Uczeń potrafi: opowiedzieć o narodzinach chrześcijaństwa i jego rozpowszechnianiu się w czasach starożytnych

	opowiedzieć o życiu i działalności Jezusa Chrystusa	prześladowania pierwszych chrześcijan zlokalizować obszary rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa w III–V w.			
Antyczny Rzym (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
15. Cesarstwo bizantyjskie	Uczeń zna: - daty: 476, 1453 - postać: Justyniana I Wielkiego - podstawowe różnice między Kościołem katolickim i Kościołem prawosławnym Uczeń rozumie: - pojęcia: Bizancjum, wielka schizma wschodnia, Kościół katolicki, Kościół prawosławny - przyczyny rozłamu chrześcijaństwa Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Konstantynopol - wymienić wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku zachodniego cesarstwa rzymskiego	Uczeń zna: - przyczyny podziału Imperium Rzymskiego na część zachodnią i wschodnią Uczeń rozumie: - pojęcia: Hagia Sophia, spór o pierwszeństwo w Kościele Uczeń potrafi: - umieścić w przestrzeni zasięg i zmiany terytorialne cesarstwa bizantyjskiego - wymienić największe osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury - opowiedzieć o dokonaniach Bizancjum w dziedzinie architektury	Uczeń zna: - datę: 1054 Uczeń rozumie: - pojęcia: Germanie, tzw. Kodeks Justyniana Uczeń potrafi: - opisać wygląd świątyni Hagia Sophia - scharakteryzować relacje między wschodnimi i zachodnimi chrześcijanami	Uczeń zna: - datę: 395 Uczeń rozumie: - pojęcia: „Nowy Rzym”, ikona, patriarcha, klątwa Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności upadku cesarstwa bizantyjskiego - przedstawić dokonania Justyniana Wielkiego - przedstawić okoliczności, w których doszło do wielkiej schizmy wschodniej	Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności powstania i rozwój Konstantynopola - ocenić postać Justyniana Wielkiego
16.	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi:

Początki islamu	• datę: 622 • postać: Mahometa Uczeń rozumie: • pojęcia: Arabowie, islam, muzułmanin, Koran Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Półwysp Arabski, Mekkę i Medynę	• zasady islamu • przykłady osiągnięć cywilizacji arabskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: ramadan, dżihad (święta wojna) Uczeń potrafi: • opisać warunki naturalne panujące na Półwyspie Arabskim • wskazać wyrazy pochodzenia arabskiego obecne we współczesnym języku polskim	• pojęcia: Al-Kaba, hidżra • rolę Arabów jako pośredników między cywilizacją Wschodu i Zachodu Uczeń potrafi: • scharakteryzować życie i wierzenia plemion arabskich przed VII w. • zlokalizować na mapie główne ośrodki polityczne Arabów • dostrzec wpływ kultury islamskiej na Europę	• pojęcia: kalif, kalifat Uczeń potrafi: • scharakteryzować system religijny stworzony przez Mahometa • opowiedzieć o osiągnięciach cywilizacji arabskiej	• wyjaśnić, jak doszło do powstania islamu • dostrzec związki między islamem a judaizmem i chrześcijaństwem
17. Państwo Karola Wielkiego	Uczeń zna: • postać: Karola Wielkiego Uczeń potrafi: • wskazać na mapie zasięg Imperium Karolińskiego	Uczeń potrafi: • wskazać na mapie pierwsze siedziby Franków • określić rolę chrześcijaństwa w umacnianiu państwa Franków	Uczeń zna: • daty: 756, 800 • postacie: Chlodwiga, Pepina Krótkiego Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności odnowienia zachodniego cesarstwa rzymskiego	Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności utworzenia Państwa Kościelnego	Uczeń rozumie: • znaczenie porozumienia między Pepinem Krótkim a papieżem dla losów obu tych przywódców
18. Nowe państwa w Europie	Uczeń zna: • postać: Ottona I	Uczeń rozumie: • pojęcia: możnowładca, Święte Cesarstwo Rzymskie Uczeń potrafi: • zlokalizować na mapie obszary wchodzące w skład Świętego Cesarstwa Rzymskiego • zlokalizować na mapie nowe państwa powstałe	Uczeń zna: • datę: 962 Uczeń potrafi: • opowiedzieć o dokonaniach Ottona I	Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności powstania Świętego Cesarstwa Rzymskiego	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak doszło do powstania Królestwa Niemiec

		w Europie od IX w.			
19. Walka cesarza z papieżem	Uczeń zna: • postanowienia ugody w Wormacji Uczeń rozumie: • pojęcie: inwestytura	Uczeń zna: • datę: 1122	Uczeń potrafi: • scharakteryzować sytuację panującą we wczesno-średniowiecznym Kościele	Uczeń rozumie: • pojęcie: pastorał	Uczeń potrafi: • przedstawić relacje między papieżem a cesarzem do X w.
Czasy średniowiecza (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
21. Feudalna Europa	Uczeń zna: • stany średniowiecznego społeczeństwa Uczeń rozumie: • pojęcia: stan, rycerstwo, lenno, senior, wasal, feudalizm Uczeń potrafi: • przedstawić prawa oraz obowiązki seniora i wasala	Uczeń zna: • ramy chronologiczne feudalizmu • podstawowe zasady obowiązujące w systemie feudalnym Uczeń rozumie: • pojęcia: suzeren, poddany, hołd lenny, inwestytura, rozdrobnienie feudalne • zasady, na jakich opierała się organizacja społeczeństwa średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: • przedstawić zależności społeczne oparte na prawie lennym	Uczeń rozumie: • pojęcie: ciężkozbrojny Uczeń potrafi: • określić cechy charakterystyczne feudalizmu • wyjaśnić, jak przebiegała uroczystość nadania lenna	Uczeń rozumie: • wpływ feudalizmu na sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: • przedstawić proces kształtowania się rycerstwa	Uczeń potrafi: • ocenić funkcjonowanie systemu feudalnego
22. Na rycerskim	Uczeń rozumie: • pojęcia: rycerz, rycerz	Uczeń zna: • najważniejsze elementy	Uczeń zna: • elementy uzbrojenia	Uczeń rozumie: • rolę Kościoła w zmianie	Uczeń potrafi: • opowiedzieć, jak

zamku	bez skazy Uczeń potrafi: • przedstawić cechy charakterystyczne wzoru osobowego średniowiecznego rycerza	zabudowy średnio-wiecznego zamku Uczeń rozumie: • pojęcia: turniej rycerski, rozejm boży, pasowanie na rycerza Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie były cele organizowania turniejów rycerskich	średniowiecznego rycerza Uczeń rozumie: • pojęcia: paż, giermek Uczeń potrafi: • opowiedzieć o przebiegu turnieju rycerskiego • wyjaśnić, jakie warunki należało spełnić, aby zostać rycerzem	wizerunku średniowiecznego rycerza Uczeń potrafi: • scharakteryzować zamek średniowieczny • przedstawić wychowanie dziewczynek w średniowieczu i pozycję kobiety w średniowiecznym społeczeństwie	wyglądała uroczystość pasowania na rycerza
23. Średniowieczni mieszczanie i chłopci	Uczeń zna: • najważniejsze budowle średniowiecznego miasta • główne zajęcia mieszkańców średniowiecznych miast • rodzaje prac wykonywanych przez średniowiecznych chłopów Uczeń rozumie: • pojęcia: mury miejskie, rynek, ratusz, mieszczanin, cech Uczeń potrafi: • wyjaśnić, czym różniło się średniowieczne miasto od	Uczeń zna: • grupy społeczne zamieszkujące średniowieczne miasto Uczeń rozumie: • pojęcia: baszta, patrycjat, pospólstwo, plebs, rada miejska, pańszczyzna, dziesięcina Uczeń potrafi: • wyjaśnić, kto i w jaki sposób zarządzał średniowiecznym miastem • przedstawić pozycję chłopów na tle pozycji przedstawicieli innych stanów społecznych • wyjaśnić znaczenie cechów w życiu gospodarczym miasta	Uczeń rozumie: • pojęcia: prawa miejskie, sołtys Uczeń potrafi: • przedstawić warunki życia w średniowiecznym mieście • przedstawić warunki życia w średniowiecznej wsi	Uczeń rozumie: • pojęcia: czeladnik, majstersztyk Uczeń potrafi: • scharakteryzować mieszkańców średniowiecznego miasta i ich życie • scharakteryzować stan chłopski w średniowieczu	Uczeń potrafi: • opisać wygląd średniowiecznego miasta • porównać kulturę miejską z kulturą rycerską

	średniowiecznej wsi				
24. Duchowieństwo i kultura średniowiecza	Uczeń zna: • nazwy największych zakonów w średniowiecznej Europie Uczeń rozumie: • pojęcia: średniowieczny uniwersalizm, benedyktyni, franciszkanie Uczeń potrafi: • wyjaśnić istotę średniowiecznego uniwersalizmu	Uczeń zna: • cechy charakterystyczne stylu romańskiego i stylu gotyckiego w architekturze Uczeń rozumie: • pojęcia: styl romański, styl gotycki, ostrołuki, uniwersytet Uczeń potrafi: • odróżnić styl romański od gotyckiego • podać przykłady budowli w stylu romańskim i gotyckim • wymienić miasta, w których powstały pierwsze uniwersytety	Uczeń zna: • ramy chronologiczne występowania stylu romańskiego i stylu gotyckiego w architekturze Uczeń rozumie: • pojęcie: zakon żebraczy Uczeń potrafi: • opisać wygląd klasztoru w Sankt Gallen • wyjaśnić przyczyny powstania uniwersytetów	Uczeń zna: • postacie: św. Benedykta, św. Franciszka z Asyżu • główne zalecenia reguły zakonnej benedyktynów Uczeń rozumie: • pojęcie: reguła • znaczenie religii i Kościoła w funkcjonowaniu średniowiecznego społeczeństwa Uczeń potrafi: • ocenić rolę uniwersytetów	Uczeń rozumie: • wkład benedyktynów w rozwój kultury średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: • przedstawić główne założenia działalności średniowiecznych zakonów
Społeczeństwo średniowiecznej Europy (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
25. Początki Polski	Uczeń zna: • daty: 966, 972 • postacie: Mieszka I, Dobrawy • nazwy plemion zamieszkujących ziemie polskie w IX w. • legendy dotyczące początków państwa polskiego	Uczeń zna: • datę: ok. 960 • ramy chronologiczne panowania dynastii Piastów w Polsce Uczeń rozumie: • pojęcia: plemię, monarchia patrymonialna, drużyna	Uczeń zna: • postać: Hodona • grupy społeczne zamieszkujące państwo Mieszka I Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jakich okolicznościach władzę na ziemiach polskich	Uczeń potrafi: • przedstawić organizację państwa Mieszka I	Uczeń potrafi: • przedstawić polityczne i militarne dokonania władcy po przyjęciu chrztu

	Uczeń rozumie: • pojęcia: Słowianie, Piastowie, Polanie Uczeń potrafi: • zlokalizować na mapie obszar państwa Polan oraz terytorium państwa Mieszka I na początku i pod koniec jego panowania • wymienić najważniejsze przyczyny chrztu Polski • wskazać na mapie Cedynię	• dlaczego o Polsce w X w. mówi się państwo Mieszka I • znaczenie przyjęcia chrztu przez Mieszka dla państwa polskiego Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie zmiany w państwie i w społeczeństwie spowodował chrzest Mieszka • wymienić tereny podbite przez Mieszka I	przejęli Piastowie • przedstawić okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka		
26. Polska Bolesława Chrobrego	Uczeń zna: • daty: 1000, 1025 • postaci: Bolesława Chrobrego, biskupa Wojciecha • decyzje dotyczące organizacji kościelnej w Polsce podjęte przez papieża Uczeń rozumie: • pojęcie: zjazd gnieźnieński Uczeń potrafi: • opowiedzieć o zjeździe gnieźnieńskim • wskazać na mapie arcybiskupstwo i biskupstwa	Uczeń zna: • datę: 997 • postać: Ottona III Uczeń rozumie: • pojęcia: Prusowie, wyprawa misyjna • znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego dla rozwoju organizacji kościelnej i państwowej Uczeń potrafi: • wskazać na mapie tereny podbite przez Bolesława Chrobrego • przedstawić okoliczności koronacji królewskiej Bolesława Chrobrego	Uczeń zna: • daty: 1002–1018 Uczeń rozumie: • pojęcie: wojna podjazdowa • przyczyny, które skłoniły księcia Bolesława do zorganizowania wyprawy misyjnej do Prus Uczeń potrafi: • przedstawić wygląd i uzbrojenie wojownika należącego do drużyny książęcej • przedstawić rozwój terytorialny państwa Bolesława Chrobrego	Uczeń zna: • daty: 1004, 1018 Uczeń potrafi: • ocenić skutki zjazdu gnieźnieńskiego • przedstawić przyczyny, przebieg i skutki wyprawy na Kijów • ocenić polityczne znaczenie koronacji	Uczeń rozumie: • rolę i znaczenie drużyny książęcej Uczeń potrafi: • przedstawić przebieg i skutki wyprawy misyjnej biskupa Wojciecha • przedstawić przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko-niemieckich w latach 1002–1018 • ocenić dokonania Bolesława Chrobrego

	utworzone w Polsce w 1000 r.				
27. W najdawniejszej Polsce	Uczeń zna: • przykładowe obowiązki mieszkańców najdawniejszej Polski Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie było przeznaczenie grodów w państwie pierwszych Piastów	Uczeń zna: • zadania drużyny książęcej Uczeń potrafi: • przedstawić organizację państwa polskiego w X i XI w. • przedstawić strukturę i zadania mieszkańców Polski w X i XI w.	Uczeń zna: • produkty wchodzące w skład jadłospisu mieszkańców Polski Uczeń rozumie: • zależności między księciem, drużyną a mieszkańcami w państwie Mieszka Uczeń potrafi: • opisać wygląd grodu na Ostrowie Lednickim	Uczeń potrafi: • przedstawić warunki życia mieszkańców Polski pierwszych Piastów • opisać życie i obyczaje mieszkańców Polski w X i XI w.	Uczeń potrafi: • scharakteryzować państwo pierwszych Piastów • ocenić wpływ chrztu i tworzenia się państwowości polskiej na życie mieszkańców państwa pierwszych Piastów
28. Upadek i odbudowa państwa	Uczeń zna: • datę: 1031 • postacie: Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela Uczeń potrafi: • wskazać przyczyny kryzysu państwa polskiego za panowania Mieszka II • przedstawić skutki powstania ludowego w Wielkopolsce i najazdu Brzetysława na ziemię polskie	Uczeń zna: • daty: 1038, 1058 Uczeń rozumie: • pojęcie: powstanie ludowe	Uczeń potrafi: • omówić sposób utrzymania wojska, który rozwinął się za panowania Kazimierza Odnowiciela • omówić zmiany terytorialne państwa pierwszych Piastów	Uczeń zna: • datę: 1039 • postać: Brzetysława Uczeń potrafi: • opisać sytuację na ziemiach polskich po śmierci Mieszka II	Uczeń potrafi: • scharakteryzować i ocenić dokonania Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela
29. Polska Bolesława Krzywoustego	Uczeń zna: • datę: 1138 • postacie: Bolesława Krzywoustego • władców piastowskich rządzących Polską	Uczeń potrafi: • przedstawić założenia ustawy sukcesyjnej • wskazać skutki wydania ustawy sukcesyjnej		Uczeń potrafi: • ocenić dokonania Bolesława Krzywoustego	

	od X do XII w. Uczeń rozumie: • pojęcia: ustawa sukcesyjna, zasada senioratu, senior, dzielnica senioralna, dzielnice dziedziczne	Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny wydania ustawy sukcesyjnej • wskazać na mapie dzielnice utworzone na mocy ustawy sukcesyjnej			
Polska pierwszych Piastów (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
30. Rozbicie dzielnicowe Polski	Uczeń zna: • daty: 1228, 1230 • postać: Konrada Mazowieckiego • ramy chronologiczne rozbicia dzielnicowego Polski Uczeń rozumie: • pojęcia: rozbicie dzielnicowe Polski, Krzyżacy (zakon krzyżacki) Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny i okoliczności pojawienia się Krzyżaków na ziemiach polskich • wskazać na mapie ziemię chełmińską	Uczeń zna: • postać: Władysława Wygnańca • przyczyny upadku zasady senioratu Uczeń potrafi: • wskazać na mapie ziemie utracone przez Polskę w okresie rozbicia dzielnicowego • przedstawić konsekwencje rozbicia dzielnicowego Polski	Uczeń zna • daty: 1190, 1283 Uczeń rozumie: • dlaczego pojawienie się Krzyżaków było zagrożeniem dla państwa polskiego Uczeń potrafi: • wskazać przejawy i skutki słabej obronności granic Polski w okresie rozbicia dzielnicowego	Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności wygnania Władysława z Polski • opowiedzieć o roli Brandenburgii i celach politycznych tego państwa	Uczeń potrafi: • scharakteryzować okres rozbicia dzielnicowego • przedstawić rozwój terytorialny państwa krzyżackiego • ocenić skutki sprowadzenia zakonu krzyżackiego dla państwa polskiego
31.	Uczeń rozumie:	Uczeń zna:	Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi:

Polska w XIII wieku	- pojęcie: kolonizacja niemiecka Uczeń potrafi: - określić ramy czasowe kolonizacji niemieckiej - wskazać na mapie obszary objęte kolonizacją niemiecką - przedstawić skutki kolonizacji niemieckiej	- postać: Henryka Brodatego - podstawowe założenia lokacji na prawie niemieckim Uczeń rozumie: - pojęcia: czynsz, wolnizna, prawo składu - na czym polegała lokacja na prawie niemieckim Uczeń potrafi: - wskazać szanse i zagrożenia dla Polski i Polaków wynikające z pojawienia się dużej grupy ludności obcej językowo i kulturowo - wymienić towary sprzedawane przez mieszkańców Polski, a także sprowadzane do Polski ze Wschodu i z Zachodu	- pojęcie: gospodarka towarowo-pieniężna Uczeń potrafi: - przedstawić politykę Henryka Brodatego - wyjaśnić, jak doszło do powstania gospodarki towarowo-pieniężnej na ziemiach polskich	- przyczyny, które skłaniały osadników niemieckich do przybywania na ziemie polskie Uczeń potrafi: - scharakteryzować rozwój cywilizacyjny Śląska w XIII w. - dostrzec związki między rozwojem ruchu osadniczego a ożywieniem gospodarczym	przedstawić sytuację gospodarczą miast i wsi w XIII w.
32. Dążenie do jedności państwa	Uczeń potrafi: wymienić przedstawicieli społeczeństwa polskiego, którzy popierali ideę zjednoczenia ziem polskich	Uczeń zna: - sytuację chłopów i mieszczan w Polsce w drugiej połowie XIII w. Uczeń potrafi: - wyjaśnić, z jakich powodów niektóre grupy społeczeństwa popierały ideę zjednoczenia ziem polskich			

33. Zjednoczona Polska	Uczeń zna: • datę: 1320 • postać: Władysława Łokietka Uczeń potrafi: • wskazać na mapie ziemie zajęte przez Władysława Łokietka i pozostające poza granicami państwa	Uczeń zna: • daty: 1296, 1300, 1308, 1309, 1331 • postać: Przemysła II Uczeń rozumie: • pojęcie: rzeź Gdańska Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak doszło do śmierci Przemysła II • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa Przemysła II • wymienić etapy jednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka	Uczeń zna: • daty: 1295, 1305, 1327–1332 • postać: Wacława II Uczeń rozumie: • pojęcia: starosta, proces w Inowrocławiu Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności koronacji królewskiej Przemysła II • scharakteryzować rządy Wacława II	Uczeń potrafi: • scharakteryzować relacje polsko-krzyżackie w latach 1308–1309 oraz w latach 1320–1332	Uczeń potrafi: • ocenić panowanie Władysława Łokietka
34. Polska Kazimierza Wielkiego	Uczeń zna: • daty: 1333, 1364, 1370 • postać: Kazimierza Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcia: uniwersytet, zjazd monarchów w Krakowie Uczeń potrafi: • wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego w okresie panowania Kazimierza Wielkiego • wyjaśnić przyczyny założenia Akademii Krakowskiej	Uczeń zna: • datę: 1343 • najważniejsze zagrożenia zewnętrzne państwa polskiego po 1333 r. • postanowienia pokoju w Kaliszu Uczeń rozumie: • pojęcia: pokój wieczysty w Kaliszu, tolerancja religijna Uczeń potrafi: • wyjaśnić rolę Kazimierza Wielkiego w tworzeniu pozycji Polski w Europie	Uczeń zna: • wyrok sądu papieskiego w Warszawie Uczeń rozumie: • pojęcia: proces w Warszawie, statuty praw Uczeń potrafi: • przedstawić dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie obronności kraju	Uczeń zna: • daty: 1339, 1340 Uczeń potrafi: • scharakteryzować pozycję międzynarodową Polski na początku panowania Kazimierza Wielkiego • omówić dokonania Kazimierza Wielkiego w polityce wewnętrznej	Uczeń potrafi: • scharakteryzować zmiany struktury społecznej i wyznaniowej na ziemiach polskich po zajęciu Rusi Halickiej • ocenić dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej i zagranicznej
Polska rozbita					

na dzielnice i zjednoczona (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					
35. Unia Polski z Litwą	Uczeń zna: • daty: 1385, 1386 • postaci: Jadwigi Andegaweńskiej, Władysława Jagiełły • postanowienia umowy o unii zawartej w Krewie Uczeń rozumie: • pojęcie: unia personalna Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny unii polsko-litewskiej • wskazać na mapie państwo polsko-litewskie po zawarciu unii	Uczeń zna: • datę: 1384 • wrogów Wielkiego Księstwa Litewskiego Uczeń rozumie: • korzyści wynikające z unii dla Polski i dla Wielkiego Księstwa Litewskiego	Uczeń zna: • datę: 1400 Uczeń rozumie: • pojęcie: Uniwersytet Jagielloński Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności, w jakich doszło do odnowienia Akademii Krakowskiej	Uczeń rozumie: • pojęcie: bojarzy Uczeń potrafi: • przedstawić najważniejsze problemy Wielkiego Księstwa Litewskiego w XIV w.	Uczeń potrafi: • ocenić znaczenie odnowienia Akademii Krakowskiej
36. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	Uczeń zna: • daty: 1409–1411, 15 VII 1410, 1411 • siły walczące w bitwie pod Grunwaldem po stronie polsko-litewskiej oraz krzyżackiej • postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego	Uczeń rozumie: • znaczenie polsko-litewskiego zwycięstwa pod Grunwaldem Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego za panowania Władysława Jagiełły	Uczeń potrafi: • przedstawić relacje między Polakami i Litwinami a Krzyżakami po zawarciu unii • dostrzec dysproporcje między zwycięstwem grunwaldzkim a postanowieniami pierwszego pokoju toruńskiego	Uczeń rozumie: • dlaczego unia polsko-litewska negatywnie odbiła się na sytuacji politycznej zakonu krzyżackiego Uczeń potrafi: • opisać wygląd zamku krzyżackiego w Malborku	Uczeń potrafi: • ocenić skutki wielkiej wojny dla państwa polsko-litewskiego oraz dla zakonu krzyżackiego

	Uczeń rozumie: • pojęcia: wielka wojna, pierwszy pokój toruński Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Grunwald • wskazać na mapie miejsca związane z postanowieniami pierwszego pokoju toruńskiego	• wyjaśnić okoliczności wybuchu wielkiej wojny z zakonem krzyżackim	• wyjaśnić przyczyny klęski Krzyżaków pod Grunwaldem	• przedstawić przebieg bitwy pod Grunwaldem	
37. Synowie Jagiełły	Uczeń zna: • daty: 1454, 1466 • postać: Kazimierza Jagiellończyka • postanowienia drugiego pokoju toruńskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: wojna trzynastoletnia, drugi pokój toruński, lenno, Prusy Zakonne, Prusy Królewskie	Uczeń rozumie: • pojęcia: Związek Pruski, inkorporacja, pospolite ruszenie Uczeń potrafi: • wymienić przyczyny wybuchu wojny z Krzyżakami • wskazać na mapie tereny odzyskane przez Polskę w wyniku wojny trzynastoletniej	Uczeń rozumie: • pojęcia: wojsko najemne Uczeń potrafi: • przedstawić przebieg wojny trzynastoletniej	Uczeń zna: • daty: 1447, 1462 Uczeń potrafi: • zanalizować przyczyny i skutki wystąpienia Związku Pruskiego przeciw Krzyżakom	Uczeń potrafi: • ocenić znaczenie odzyskania Pomorza Gdańskiego i ujścia Wisły dla dalszego rozwoju państwa polskiego
38. Od rycerstwa do szlachty	Uczeń zna: • stany sejmujące w sejmie walnym oraz ich uprawnienia Uczeń rozumie: • pojęcia: przywilej, szlachta, przywilej	Uczeń zna: • treść przywilejów koszyckiego i cerekwicko-nieszawskiego • treść konstytucji <i>Nihil novi</i>	Uczeń zna: • daty: 1374, 1454, 1505 Uczeń rozumie: • pojęcie: konstytucja (ustawa sejmowa) • wpływ przywilejów na proces przekształcania	Uczeń rozumie: • pojęcie: ustrój monarchiczno-szlachecki • związek między nadawanymi szlachcie przywilejami a jej rosnącą pozycją	Uczeń rozumie: • rolę i znaczenie szlachty w kształtowaniu ustroju Polski Uczeń potrafi: • opisać sposób funkcjonowania

	szlachecki, posłowie Uczeń potrafi: wyjaśnić wpływ przywilejów na pozycję króla w Polsce	Uczeń rozumie: - pojęcia: przywilej koszycki, przywilej cerekwicko-nieszawski, sejmiki szlacheckie, sejm walny, monarchia stanowa - przyczyny słabości miast i mieszczaństwa w Polsce Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego wykształciła się polityczna reprezentacja stanu szlacheckiego - wyjaśnić, dlaczego w Polsce nie doszło do wykształcenia się monarchii stanowej	się rycerstwa w szlachtę relacje między instytucjami sprawującymi władzę w Polsce	polityczną w państwie - znaczenie uchwalenia konstytucji <i>Nihil novi</i> Uczeń potrafi: - scharakteryzować rozwój uprawnień stanu szlacheckiego - wyjaśnić organizację oraz sposób działania sejmiku walnego	sejmików szlacheckich - przedstawić okoliczności wykształcenia się sejmiku walnego - scharakteryzować ustrój Polski od XVI do XVIII w. - ocenić wpływ rosnącej pozycji szlachty na pozycję króla i innych stanów społecznych
39. Polska i Litwa w XV wieku	Uczeń rozumie: pojęcie: tolerancja religijna	Uczeń zna: - główne narodowości i wyznania w Polsce średniowiecznej Uczeń rozumie: - przyczyny istnienia tolerancji religijnej w Polsce	Uczeń potrafi: porównać rozwój cywilizacyjny ziem polskich i Europy Zachodniej w średniowieczu	Uczeń zna: sytuację przedstawicieli różnych religii i wyznań w Europie Zachodniej	Uczeń potrafi: porównać sytuację przedstawicieli różnych religii i wyznań w Europie Zachodniej i Polsce
Polska i Litwa (lekcja powtórzeniowa)					
Sprawdzian wiadomości					

